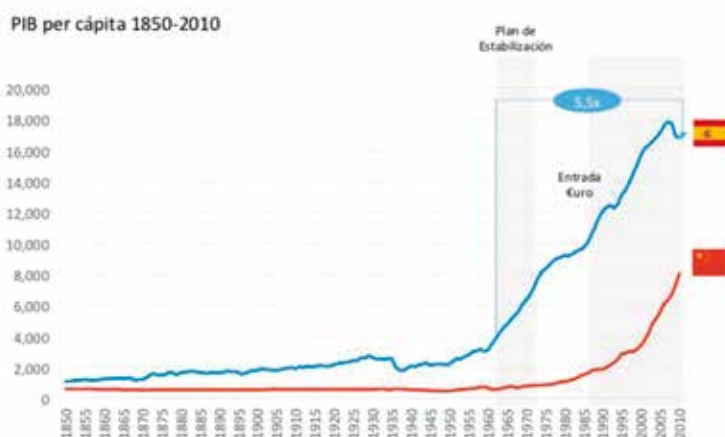

La importància de pensar en EUROPA (3)

L'ÈXIT DEL MERCAT COMÚ

Com ja s'ha dit en altres parts d'aquesta sèrie de la que avui escrivim el tercer capítol, centrat en la dimensió econòmica, la gran prosperitat que ha experimentat Espanya i el conjunt de les nacions europees, no es pot entendre sense l'empresa d'Europa. Aquesta gran prosperitat, en forma de convergència econòmica, i també, encara que en menor mesura, institucional, ha estat especialment intensa en el cas d'Espanya, probablement dels països que més i millor ha sabut aprofitar els avantatges del creixent mercat comú.

Malgrat que moltes vegades és una dada que queda fora de pla (?), la veritat és que el creixement experimentat per Espanya en les últimes dècades és sorprenent i se situa entre els més alts d'entre qualsevol continent. Entre 1980 i 2014, Espanya ha crescut a un ritme anual mitjà del 6%, una xifra gairebé de potència emergent.

Font: Maddison

Convergència Europea: Espanya i Alemanya, 1946-2010

Font: Maddison.

Espanya ha realitzat un més que notable procés de gran convergència pel que fa als països avançats de la Unió Europea. El 1960, l'alemany mitjà era unes 2,5 vegades més ric que l'espanyol mitjà; avui aquesta ràtio és únicament 1,22 vegades més.

Aquest ràpid creixement ha suposat diverses causes, l'obertura de la nostra economia i la liberalització gradual dels mercats o la millora contínua del nostre marc institucional -encara molt perfectible-, estan entre els factors principals. Així mateix, i com recorda amb agudeses el polític Víctor Lapuente, tot l'anterior ha estat possible perquè Espanya ha comptat amb una gran estabilitat política i institucional des de pràcticament el Pla d'Estabilització¹. El fet que els espanyols hàgim estat capaços d'abordar un full de ruta reformista, més que rupturista, ha servit de base al major procés de creixement i benestar que ha tingut el nostre país en tota la seva Història, únicament comparable amb l'altre gran procés reformista iniciat pels polítics liberals del segle XIX durant la Restauració². De nou, en aquesta estabilitat institucional Europa ha jugat un paper decisiu i fonamental, servint alhora d'exemple i de punt d'ancoratge.

L'adhesió d'Espanya a 1986 a la Comunitat Econòmica Europea, el que va donar lloc a l'Europa dels Dotze, marca un punt d'inflexió clau en la Història recent del nostre país. L'adopció del gruix dels tractats europeus ha estat per al nostre país un fort corrent reformador que ens ha obligat a millorar el nostre marc institucional, liberalitzar els nostres mercats i obrir la nostra economia fins als nostres dies. Pensem, per exemple, en la recent reforma de l'estiba, un sector que acumulava uns privilegis desproporcionats i que suposava un important llast per a la competitivitat dels nostres ports. De nou, l'espero per dur a terme aquestes reformes ha estat el conjunt de tractats i acords que ens uneixen amb la resta de socis Europeus.

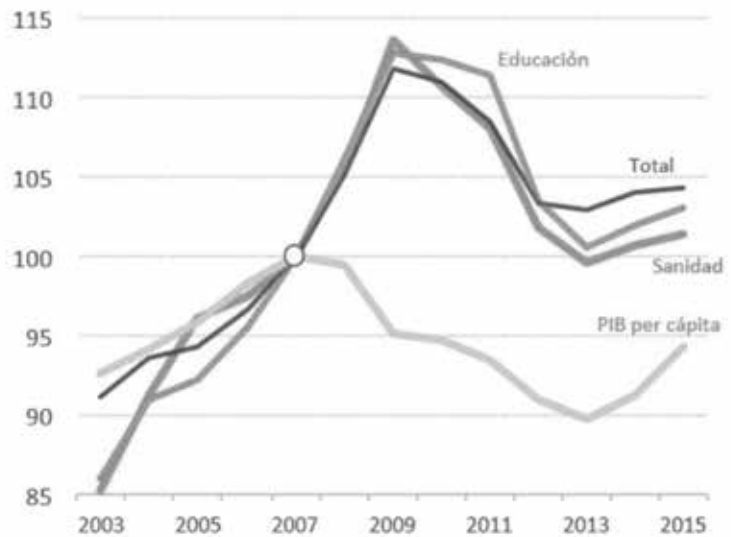
La crisi financera i el euro

El 1998 el gruix de països de la llavors Comunitat Europea van adoptar l'euro, la moneda comuna europea que suposava de facto disposar d'un sistema de tipus fixos entre els diferents països de la Unió Monetària. L'euro permetia reduir a zero els costos i riscos derivats del tipus de canvi i suposava l'últim esglaó cap a un mercat comú ple. A aquest efecte es creava el Banc Central Europeu, el Banc Central dels Bancs centrals nacionals que exercirien les funcions de supervisió en els seus diferents mercats, però sempre sota la tutela de l'Institut Emissor central. Aquesta gran fita en el model de construcció europea suposava la cessió de la política monetària a un òrgan independent, en teoria els Bancs Centrals no depenen ni tenen servituds respecte al poder polític (en la pràctica és un altre tema), que tenia l'únic mandat –com acostuma a ser habitual en els bancs centrals– d'encarregar l'estabilitat financera que, en definitiva, consisteix en guardar les economies de la inflació; això és evitar la confiscació de l'estalvi dels ciutadans via la devaluació constant de la moneda (vora un 30% des del seu llançament)³.

La regla central que establia el funcionament de l'ambiciós projecte de la moneda comuna era, durant uns anys, peça central de la política econòmica europea: el Pacte per l'Estabilitat i el Creixement, és a dir: a màxim un 3% de dèficit, a màxim un 60% de deute públic. D'aquesta manera, els països amb problemes de competitivitat i creixement tindrien una major propensió a solucionar els seus problemes amb polítiques de veritat, amb reformes, i no anar a la socorreguda

sortida de la despesa pública, generalment finançat amb el parany del deute saldat amb inflació (imprimint diners). Al 1996, Espanya no complia cap dels criteris per entrar en el projecte de l'Euro però gràcies a la que podem considerar la legislatura més reformista de la democràcia, el nostre país entrava al projecte de la moneda comuna com a soci fundador.⁴

Evolució principals magnitud despesa, 2003-2015

Font: De La Fuente i Doménech.

Índice 2007 = 100. Despesa total per càpita. Durant els anys de creixement inflacionari totes les partides es van inflar en part, de manera artificial com va passar a la resta de l'economia. Un cop arribada la crisi, la correcció en la despesa tenia un marcat caràcter estructura.⁵

S'acostuma a argumentar que el problema de l'Euro, que fixa la política monetària (oferta monetària seria acadèmicament més correcte), és que no ha vingut acompanyat d'una Política Fiscal comú. No obstant això, es tracta d'una exigència que parteix d'una visió keynesiana de l'economia que ha provat que no és la solució. Abans de res convé aproximar els antecedents.

Abans de 2008, va ser França i Alemanya, llavors amb problemes, les que van exercir el seu poder d'influència en el Banc Central Europeu per forçar una política monetària excessivament laxa, sobretot per a tots aquells països que, beneficiats pel seu ingrés a l'euro, s'estaven beneficiant d'un tipus d'interès com mai havien vist abans. Una tendència especialment aguda a Espanya que va veure com el tipus d'interès baixava de forma dràstica de nivells del 17-19% a nivells de 4-5%. En la seva concepció inicial, el BCE hauria d'haver desatès les pressions de l'eix franc alemany i mantenir l'oferta monetària constant, en línia amb el creixement real de l'economia com dicten els cànons monetaristes. Aquesta espiral inflacionista va fer impossible la generació de bombolles; especialment en aquells països en què durant una part important del període l'interès real, és a dir, nominal menys IPC, se situava en nivells negatius que suposava de facto subvencionar l'endeutament.

Superàvit (+) i dèficit (-) del país de l'Euro 1999-2010

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Promedio 1999-2010
Finlàndia	0,5	5,1	4,1	3,9	2,9	2,2	2,5	2,9	2,9	2,5	0,6	-0,8	2,5
Dinamarca	0,6	0,8	0,8	0,4	0,7	1,9	4,3	3,1	2,7	2,8	0,7	-0,1	1,6
Luxemburg	2,2	3,3	4,5	0,8	0,6	-0,9	-0,3	0,4	1,4	1,7	1,2	0,3	1,3
Suecia	0,7	2,6	1,5	-1,1	-0,7	0,0	1,3	0,6	1,5	1,7	2,5	1,3	1,0
Països Baixos	-0,6	0,5	-1,1	-1,8	-2,0	-0,9	0,4	0,4	-1,0	-0,5	-3,9	-3,7	-1,2
Bèlgica	-1,1	-1,2	0,0	-0,2	0,3	-0,7	-3,0	-0,6	-1,6	-2,1	-4,4	-3,2	-1,5
Austria	-2,9	-2,7	-0,3	-0,7	-0,8	-3,9	-1,3	-1,9	-2,1	-1,9	-2,8	-3,5	-2,1
Espanya	-1,7	-2,0	-1,6	-0,9	-0,8	-0,5	0,7	1,5	1,0	-4,6	-9,2	-7,0	-2,1
Alemanya	-1,6	0,4	-3,8	-3,8	-3,3	-2,9	-2,2	-1,7	-0,8	-1,1	-1,2	-3,5	-2,1
Zona Euro	-1,6	-1,2	-2,9	-3,1	-2,9	-2,9	-2,5	-2,0	-1,9	-2,8	-4,6	-5,0	-2,8
Itàlia	-1,9	-1,8	-4,3	-3,8	-3,6	-3,8	-4,7	-4,4	-3,0	-3,2	-3,4	-3,3	-3,4
Irlanda	0,7	2,4	-0,3	-1,2	0,1	1,2	1,3	2,2	-1,4	-7,2	-11,9	-29,3	-3,6
Reino Unido	0,6	2,8	-0,3	-2,7	-4,3	-4,5	-4,3	-3,7	-4,3	-5,5	-9,7	-8,9	-3,7
Frància	-2,4	-2,9	-3,0	-4,2	-4,6	-4,5	-3,8	-3,5	-4,1	-3,9	-6,2	-5,8	-4,1
Portugal	-3,8	-4,3	-5,5	-3,5	-2,5	-2,9	-5,4	-3,6	-3,4	-3,5	-9,0	-9,2	-4,7
Grecia	-3,0	-3,7	-4,4	-4,3	-5,8	-7,9	-5,4	-6,9	-7,9	-10,6	-15,2	-8,7	-7,0

Font: Comissió Europea

Separar crisi econòmica i projecte Europeu

Diferenciar entre la crisi financera (crisi de balanços, de solvència mal diagnosticada), del projecte de l'EURO que segueix sent no únicament una bona idea, sinó que durant la crisi ha permès realitzar un ajust real de les economies (és a dir, reformes), encara que menys del que hauria estat desitjable, i ha previngut als governs nacionals acudir a la sortida fàcil (draps calents) que suposa l'ajust extern via devaluació de la moneda. Aquesta última opció suposa un empobriment generalitzat de l'economia, llençar enrere, sense que hi hagi una correcció real dels problemes de competitivitat subjacents.

Malgrat que l'agenda reformista s'ha vist obstaculitzada per la infantilització i politització de la política nacional, el 2015 Espanya tancava un relativament bon exercici macro amb un creixement del 3,2% i 533.000 nous llocs de treball. Una tònica que es mantindria també en 2016. L'única ombra important pel que fa a aquesta nova situació de l'economia espanyola la trobem en les finances públiques que segueixen arrossegant un dèficit considerable el que ha inflat el nostre deute de forma molt perillosa passant del 36 per cent del PIB el 2007 al 101 per cent a finals de 2016: un increment en termes absoluts de 688.000 milions d'euros, un equivalent a 240 milions al dia durant vuit anys. Posant aquestes dades sobre la taula, el creixement del PIB no sembla ni tan alt ni tan sòlid. La necessitat d'emprendre reformes segueix sent urgent.

És important, com assenyalàvem, separar la crisi financera resultat de la bombolla causada per una política monetària excessivament laxa durant un ex-

cessivament llarg període de temps, de l'avaluació de l'anàlisi del Mercat comú i la Unió Monetària. Quan va arribar la crisi, Brussel·les i el conjunt de les institucions europees es van convertir en blanc fàcil per a líders populistes de tot color i origen, àvids de poder i de vots per la via fàcil. S'exigia llavors a Europa que "fes alguna cosa": ja fos gastar més, en referència als països que tenien un balanç públic més equilibrat (bàsicament Alemanya), o imprimir més diners, és a dir, aprofundir en les causes que en primer terme ens havien portat a la vora de l'abisme a l'estiu de 2008. de fet, Europa si que va fer, aquí hi ha les cèlebres paraules de Mario Draghi qui al juliol de 2012 va pronunciar allò de "whatever it takes" ("tot el que sigui necessari") per salvar l'euro, en referència que donaria cobertura als bons de deute sobirà de països amb problemes que llavors tenien la prima de risc pels núvols.

Avui tots els analistes coincideixen que el temps de la política monetària ja ha passat. El que queda perquè la recuperació sigui completa aquesta ja en mans dels Parlaments nacionals, on descansa veritablement la legitimitat de la sobirania, i on s'ha de fer notar el lideratge reformistes. Un impuls reformistes que, fins a cert punt ens ha de tornar a tots a l'antiga senda que ja vam marcar en Maastricht, on despesa pública i deute estiguin ajustats als ingressos en un esquema regulador i fiscal que permeti la creació de riquesa, el creixement i l'estabilitat econòmica de tots els països de la unió. Ho vam fer una vegada, no hi ha cap motiu per pensar que no podem fer-ho ara.

¹Victor Lapuente, *El retorno de los chamanes*, Península, 2015.

²Lorenzo Bernaldo de Quirós, *Por una derecha liberal*, Deusto, 2015.

³Daniel Lacalle, *La gran trampa*, Deusto, 2017; P. Bagus, A. Marquart, *Por qué otros se hacen ricos a tu costa*, Deusto, 2016.

⁴VV.AA, *El modelo económico español, claves de un éxito*, 1993-2003, Faes, 2004.

⁵Un molt bon llibre per entendre la crisi financera a Espanya es pot consultar Lorenzo B. de Quirós, *¿Mercado o Estado?*, Deusto, 2010